

Wol verven

1. Nel Goubitz   Cantecleer bv de Bilt   (1981)

Inhoud: **Nel Goubitz**   **blz. 1-4**
                  informatie, boeken enz.   **blz. 5**

Het materiaal:

Plant aardig (vlas, sisal, katoen) of dierlijk (wol) materiaal.

De wol:

Spin de ongewassen ruwe wol. Door het vet spint ze beter. Daarna de wol in handwarm water zonder zeep voorzichtig spoelen. De wol niet wringen.

Zeep haalt het natuurlijke vet uit de wol, waardoor de wol na het verven hard of dof wordt.

Het beitsen:

Beitsen is het prepareren van de wol, zodat de verfstoffen beter op de wol hechten. Het bevordert in veel gevallen ook de kleurechtheid.

Wol die men wil beitsen of verven moet altijd nat zijn. De wol moet ruim onder water staan.

Er zijn 4 hoofdmethodes voor het beitsen.

- a.   Eerst beitsen, dan verven in een verfbad.
- b.   De wol wordt in een verfbad gekookt waarbij ook beitsmiddel is toegevoegd.
- c.   De wol wordt in een verfbad gekookt. Aan het eind van het verven wordt het beitsmiddel pas toegevoegd. In sommige gevallen werken deze ontwikkelingsbaden aktiever
- d.   De wol wordt volgens a en b gebeitst en geverfd en tegen het einde van het verven afgedonkerd met ijzer- of kopersulfaat (niet prehistorisch)

ad a.   Beitsmiddel is aluin (potassium alum). Wol erbij. 1 uur laten doorkoken, tegen de kook aan.

ad b.   Beitsmiddel is aluin met wijnsteen zuur (acidum tartaricum) De benodigde hoeveelheid wijnsteen zuur oplossen in 1 liter kokend water. Daarna de aluin toevoegen en 3 minuten door laten koken. Afkoelen met 2 liter koud water.

De natte wol erin leggen en heel langzaam aan de kook brengen. Daarna 60 minuten kokend beitsen. De wol in de pan laten afkoelen. Als je direkt wilt verven moet de wol luchtig worden gespoeld en in het verfbad worden gedaan. Soms is het beter de wol 1 of 2 nachten te bewaren alvorens hem te verven. De kleur wordt dan intensiever.

Het verfbad

Het plantaardige materiaal altijd met ruim water opzetten. Stekelig materiaal kun je beter in een zak in het verfbad doen, daar het anders blijft haken aan de wol.

Gedroogd materiaal in ruim water voorzichtig aan de kook brengen en 30 minuten verder laten koken. Dan het water **af laten koelen tot 40 °C**. Dit geldt voor alle recepten.

De wol luchtig nat maken en in het verfbad doen. Ongeveer 1 uur aan de kook houden. Het verfbad met de wol af laten koelen.

De wol dan spoelen, om een plank winden en in de wind laten drogen. De draad wordt dan gestrekt en de wol houdt zijn glans.

Maak goede aantekeningen en bindt aan de strengen en de knotten wol kaartjes met erop het gebruikte materiaal.

Om de wol op kleurechtheid te testen wind je draden van de geverfde wol om een plankje met het recept en de datum erop. Dit laat je minstens 1 maand in de zon of een lichte plaats liggen. Daarna kun je vergelijken met de knotten wol.

LET OP:

Soms wordt de kleur heel anders, terwijl je wel hetzelfde recept gebruikt. Dit kan veel oorzaken hebben.. De wol kan geler zijn, de vindplaats is anders, het jaargetijde is anders.

Het verven van ongesponnen ruwe wol.

De wol moet alleen met lauw water worden gespoeld. Erg vuile wol moet 1 of 2 dagen van te voren worden geweekt. Het is beter het verfmateriaal altijd in een zak te doen, zodat het niet verward komt te zitten in de wol. Wil je daarna de wol spinnen dan moet die eerst geeraard worden, omdat door het wassen en verven de wol ineengeplet wordt

TIPS:

- De wol na het verven altijd goed spoelen in lauw water.
- De wol nooit hard laten koken en altijd laten afkoelen in het verfbad voordat je gaat spoelen.
- De ongebeitste wol altijd nat in het verfbad doen. De wol blijft dan zacht en verft gelijkmatig aan
- Altijd voldoende wol in voorraad hebben als je gaat verven (je krijgt een volgende keer nooit precies dezelfde kleur)
- Eventuele chemicalien altijd oplossen in warm water voor gebruik
- Altijd opschrijven
  - a. hoeveel plantaardig materiaal is gebruikt
  - b. waar het is gevonden
  - c. wanneer het is geoogst
  - d. hoeveel chemicalien eventueel zijn gebruikt
  - e. gewicht van de wol
- Nummer je recepten en hang de nummers aan je strengen of knotten
- Meekrap, blauwhout, sandelhout, eikebast en ijlandsmos altijd 1 nacht weken voor gebruik
- nooit wijnsteenzuur bij ammonia doen, de kleur van de wol wordt dan troebel

RECEPTEN

Zoethout

kleur: **goudgeel**
nodig: 80 gr zoethout
100 gr wol
5 gr potas
geen beits

Vermolmd beukehout

kleur: **brons met bruine vlekken**
nodig: 500 gr hout

200 gr wol
geen beits

Vermolmd berkehout

kleur: **zalm**
nodig: 500 gr hout
100 gr wol
geen beits

Vermolmd eikehout

kleur: **bronsbruin**
nodig: 300 gr hout
100 gr wol
geen beits

Esdoorn (*Acer pseudoplatanus*) de vlindertjes verzamelen

kleur: **helgeel**
nodig: 250 gr vruchtjes
100 gr wol
15 gr aluin
2 gr tin
geen voorbeits

De vruchtjes 30 min. koken. Na afkoeling de ongebeitste wol met aluin erbij doen.
30 min tegen kookpunt.
45 min ontwikkelen met tin tegen kookpunt

Hazelaar (*Corylus colurna*) In de omhulsels van de colurna zitten soms 6 tot 8 hazelnoten. Met deze omhulsels kan men verven

kleur: **brons**
nodig: 250 gr omhulsel
150 gr wol
1 eetl ammonia
geen beits

De omhulsels in water met ammonia 2 uur weken
Daarna 1 uur koken
Na afkoeling de ongebeitste wol erbij en 60 min tegen de kook

Haagbeuk (*Carpinus betulus*) In oktober vallen de vruchtjes van de haagbeuk

kleur: **mooi bronsgroen (de vruchtjes gebruiken)**
nodig: 200 gr omhulsel
100 gr wol
2 gr kopersulfaat
geen voorbeits

De vruchtjes 15 min koken
Na afkoeling de ongebeitste wol erbij en 30 min tegen de kook houden
30 min ontwikkelen met 2 gr kopersulfaat

Klimopbessen (*Hedera*)

a. kleur: rose

nodig: 250 gr klimopbessen

100 gr wol

300 gr wijnsteenzuur (acidum tartaricum)

geen voorbeits

Bessen met de ongebeitste wol en wijnsteenzuur 60 min aan de kook houden

b. kleur: grijsgroen

nodig: restbad van **a.**

100 gr wol

5 gr soda

geen beits

Het restbad in een aluminium pan doen

Wol en soda erbij doen en 30 min tegen de kook houden

Galappel (*Biorrhiza terminalus*) Deze galappel groeit met een steeltje op de takken van de eik

kleur: **brons**

nodig: beitsen met 15 gr aluin

250 gr gallen

150 gr wol

De aluin in ruim warm water oplossen

De wol in de afgekoelde oplossing leggen, langzaam aan de kook brengen en 60 min aan de kook houden

De oplossing weer af laten koelen en de galappels erbij doen en 30 min aan de kook houden

VERDER INFORMATIE over plantaardig verven

Er bestaat in Nederland een enthousiaste Landelijke Verfcontactgroep die 3 x per jaar een “Spin- en verfrant” uitgeeft.

Je kunt daarin allerlei actuele gegevens vinden over verven, cursussen, tentoonstellingen, adressen voor gedroogde verfstoffen enz.

In ongeveer 1993 was het contact adres Mevr. C.B. Anzion, Parkweg 5, 6815DJ Arnhem

De redactie zal je ook wanneer je andere vragen hebt graag van dienst zijn.

Zaden van verfplanten kun je vinden in de zadenlijst van Cruydt – Hoeck. Postbus 1414, 9701BK Groningen. Deze zadenlijst is te bestellen op giro 4058000 t.n.v. zie boven.

Ook in de kruidentuin van het Nederlands OpenluchtMuseum in Arnhem worden demonstraties met plantaardig verven gegeven.

Inlichtingen hierover bij Schelmseweg 89, 6816SJ Arnhem

Nederlandse literatuur

- Goubitz, N.   Titel: Verven met plantaardige stoffen.
                          Uitgever: Cantecler , De Bilt, 1981
- Hopstaken, A.   Titel: Schapenwol in kleur
                          Uitgever: Kosmos, Amsterdam, 1979
- Nieuwhoff, C.   Titel: Verven met planten
                          te bestellen bij Constance Nieuwenhoff, Amerbos 1,
                          Amsterdam
- Smeets, F.   Titel: Over wol en plantaardig verven.
                          Uitgever: Cantecler, De Bilt
- Vrande, I. v/d   Groot plantaardig verfboek
                          Uitgever: Cantecler, de Bilt, 1980
- Anneke Boonstra   Titel: Spinnen, weven en plantaardig verven
                          Uitgever: In beheer van het Prehistorisch OpenluchtMuseum
                          Eindhoven, Eindhoven, 1993

ANNEKE BOONSTRA